

Białystyn Okolicznościowy 1/2019

Na Kwietną,
na Wierzbną,
na Różdżkową,
na Niedzielę Palmową
do Łysych
na Kurpiach
Zapraszamy!

Palma Kurpiowska
1969 - 2019

Łyszc, 14 kwietnia 2019

Zawartość biuletynu okolicznościowego

1.	To już 50 lat!	2
2.	Na Kwietną, na Wierzbną, na Różdżkową, na wielobarwną Niedzielę Palmową w Łysych!	3
3.	Tradycje Niedzieli Palmowej na Kurpiach	6
4.	Konkurs „Palma Kurpiowska”	8
5.	Lista osób nagrodzonych medalem „Pro Masovia”	10
6.	Lista osób wyróżnionych medalem okolicznościowym Wójta Gminy Łyse „Zasłużona/y dla odrodzenia i utrwalania tradycyjnej Palmy Kurpiowskiej”	14
7.	Niektórzy lubią poezję - Leszek Bakula „Sosna”	15
8.	Strefa rozrywki – krzyżówka kurpiowska	16
	Dziecięcy zakątek	17
9.	Najpiękniejsze palmy	18
10.	Czy wiesz, że	25
11.	Rebus	25

*Procesja podczas Niedzieli Palmowej
Łyse 2016r., XLVII Konkurs Palma Kurpiowska
KTS-K w Łysych, fot. Adam Bakula*

Wydawca: Urząd Gminy Łyse

Redakcja: Cyryla Domurad, Agnieszka Poławska

Teksty: Cyryla Domurad, Maria Samsel

Zdjęcia: Adam Bakula, Krzysztof Braun, Jan Czyż, Bolesław Deptuła, Agnieszka Poławska

Opracowanie graficzne i skład: Agnieszka Poławska

*Otóż Wierzbna, otóż Kwiątna
Zawitała nam niedzielą!
Wnęć nastanie chwila świętna –
Zmartwychwstanie Zbawiciela! (...)
Do świątyni gronem wszystkim
Idą młodzi, idą starzy,
Różdżkę wierzby z młodym listkiem
niosą święcić do ołtarzy.*

W. Syrokomla, Dni doroczne

Zitajta w łysych!

To już pięćdziesiąt lat!

Trudno uwierzyć, że tegoroczny konkurs "Palma Kurpiowska" odbywa się już po raz pięćdziesiąty. Nie odbył się tylko w roku 1981 w związku z trwającym wtedy stanem wojennym.

Pół wieku trwania tego wydarzenia daje prawo do uznania go za miejscową tradycję. Jesteśmy dumni, że społeczność naszej gminy żywo uczestniczy w konkursie, przynosząc co roku ponad 100 palm do oceny komisji eksperckiej. W I konkursie na najpiękniejszą palmę zgłoszono ich tylko 25 w wykonaniu 24 osób. Drugą kategorię konkursowego współzawodnictwa stanowiła wówczas wycinanka kurpiowska, której twórczyni było również 24, a przedstawiły one 300 swoich prac.

Inicjatywa wskrzeszenia nieco uśpionej tradycji wicia palmy kurpiowskiej wyszła ze środowiska muzealników łomżyńskich. Pierwszoplanową rolę odegrała wówczas Jadwiga Chętnikowa, wdowa po znanym miłośniku i badaczu kultury Kurpiowszczyzny - Adamie Chętniku, założycielu skansenu w Nowogrodzie nad Narwią. W protokole z pierwszego konkursu Jadwiga Chętnikowa akcentowała też znaczenie wsparcia ze strony kierownictwa Szkoły Podstawowej, a także klubu „Nowoczesna Gospodyni” i Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Łysych oraz innych instytucji, np. kierownictw okolicznych szkół podstawowych. Obszar konkursu obejmował powiat kolneński; dziś prace konkursowe mogą być zgłaszane przez wszystkich. Pewną ciekawostką jest relacja zawarta w protokole pierwszej komisji o dostarczaniu wycinankarkom „papieru barwnego zakupionego w Warszawie, Białymstoku czy Łomży.” To realia siermiężnych czasów, od których dzieli nas cała epoka. Obecnie uczestnicy konkursu takich kłopotów nie mają, a do przygotowania uroczystości towarzyszących „Palmie Kurpiowskiej” przyłączyło się wiele instytucji i organizacji. Wspólna praca przyniosła widoczny rezultat - 50 lat istnienia konkursu, który nie tylko pomógł w ocaleniu pięknej tradycji, ale ją zdecydowanie wzmocnił.

Ciesząc się jubileuszem, liczymy na to, że kolejne pokolenia Kurpiów z Łysych i okolic utrzymają tę tradycję w następnych edycjach „Palmy Kurpiowskiej” i będą walczyć – nomen omen – o palmę pierwszeństwa. Warto znowu odwołać się do słów Jadwigi Chętnikowej z początku tradycji konkursowej: „Pragniemy, ażeby życzenia założyciela Muzeum i badacza Kurpiowszczyzny – doc. dr. Adama Chętnika – spełniły się – i na Niedzielę Palmową zjeżdżały się co roku do Łysych liczne rzesze turystów, by podziwiać piękne, olbrzymie puszczańskie palmy, sięgające niekiedy 5m wysokości, wykonane z ziela leśnego, przybrane wstęgami różnobarwnymi, które na pewno oczarują gości przybyłych na te tradycyjne obchody ludowe.”

Na naszą uroczystość przybywają przedstawiciele najwyższych władz, instytucji i organizacji, jak również goście z odległych krajów, których witamy z radością.

W związku z tym pięknym jubileuszem najserdeczniejsze słowa podziękowania kierujemy do osób z naszego najbliższego środowiska – do Kurpianek i Kurpiów, bez których udziału konkurs by nie przetrwał. Jesteśmy wdzięczni dzisiejszym babciom i dziadkom, bo to oni w pierwszych latach „Palmy Kurpiowskiej” pokazali, jak się ją tworzy. Kontynuatorami etnicznej pamięci najstarszego pokolenia Kurpiów są często ich wnukowie – uczniowie szkół podstawowych i średnich, którzy indywidualnie bądź zespołowo uczestniczą w konkursie. Tradycja palmowa na pewno będzie trwać!

Na Kwietną, na Wierzbną, na Różdżkową, na wielobarwną Niedzielę Palmową w Łysych!

Niedzielę poprzedzającą Wielkanoc nazywano dawniej Kwietną, Wierzbną, a czasem Różdżkową. Obecnie najczęściej używamy nazwy – Niedziela Palmowa. To wyjątkowy dzień świąteczny pośród ponad pięćdziesięciu niedziel w roku. W Kościele katolickim obchodzi się Niedzielę Palmową radośnie, mimo poprzedzającego ją Wielkiego Postu i następującego po niej Wielkiego Tygodnia zapowiadającego męczeńską śmierć i zmartwychwstanie Jezusa. Kościół nazywa ją Niedzielą Męki Pańskiej. Wydarzenia tej niedzieli opisują wszyscy czterej ewangelisti, a głównym punktem opisu jest wjazd Jezusa do Jerozolimy, dokąd przybył On na obchody święta Paschy. Wjeżdżającego na osiołku Nauczyciela z Nazaretu mieszkańcy miasta witali okrzykiem „Hosanna!” i rzucali przed Nim gałązki palm.

*Niedziela Palmowa - Łyse 1972-74r.,
fot. Krzysztof Braun*

Nawiązując do tamtych zdarzeń, pragnąc jak najgodniej uczcić Zbawiciela, Kurpie niosą w tym dniu do kościołów własnoręcznie wykonane piękne palmy. Dla głęboko religijnych mieszkańców regionu gałązki palm jerozolimskich stały się inspiracją do przebogatej własnej twórczości. Zaczęło się od skromnych wiązanek wierzbowych z puszystymi baziami przyozdobionymi czasem kwiatkami z bibuły. Kolejne wersje palm pokazywały coraz większy kunszt wykonawców. Dzisiejsze prace konkursowe dalece różnią się od tych dawnych, ale tworzone są w oparciu o pierwowzór sprzed lat, który stał się podstawą regulaminu. Materiałów do tworzenia tradycyjnej

palmy kurpiowskiej dostarczała w wielkiej obfitości Zagajnica, jak często nazywano Puszcę Zieloną.

Bazowym elementem konstrukcji palmy był najczęściej jak najprostszy, niezbyt gruby, giętki pień młodej sosny. Ogoławano go z gałęzi, wygładzano, zostawiając jedynie najmłodsze gałązki wierchołkowe – naturalne zwieńczenie powstającego dzieła, jego koronę. Ten kręgosłup palmy przygotowywali mężczyźni – to było ich zadanie. Teraz do pracy przystępowały kobiety. Oplatały przygotowany pręt gałązkami leśnych zimozielonych krzewinek, jałowca czy świerku, przeplatały je wierzbowymi baziami oraz dodawały różnokolorowe kwiaty z bibuły.

Na czubku mocowano długie, również kolorowe wstęgi, które dodawały palmie uroku i lekkości, powiewając podczas procesji. Jeśli ambicją wykonawczyni było stworzenie palmy

*Procesja podczas Niedzieli Palmowej, IV Konkurs Palma Kurpiowska Łyse 1972r.
Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży, fot. Bolesław Deptuła*

*Procesja podczas Niedzieli Palmowej - Łysa 2015r., XLVI Konkurs Palma Kurpiowska
KTS-K w Łysych, fot. Jan Czyż*

bogatej w barwy, wyrób kwiatów rozpoczynano zaraz po środzie popielcowej (albo i wcześniej), bo na takiej, która liczyła kilka metrów (do 10!), mogło się ich zmieścić nawet kilkaset.

Przez lata palmy stawały się coraz piękniejsze. Współczesne są popisem bogatej wyobraźni i niespotykanego kunsztu kurpiowskich twórców. Bardzo widoczna zmiana dotyczy zmiany proporcji zielonego tła palm na rzecz ich wielobarwności. Można powiedzieć w skrócie,

*Procesja podczas Niedzieli Palmowej - Łyse 2009r., XL Konkurs Palma Kurpiowska
KTS-K w Łysych, fot. Adam Bakula*

że są to prawdziwie kwietne popisy. W bogatym asortymencie kwiatów znajdziemy na palmach wykonane z bibuły marszczoną repliki drobniutkich szafirków, stokrotek, niezapominajek, jak też niewielkich wiosennych krokusów, narcyzów, żonkili, tulipanów, delikatnych konwalii, ale także pysznych róż, najróżniejszych odmian georginii, piwonii oraz chabrow, rumianków, maków i słoneczników. Zmiana dotyczy też zastąpienia naturalnej zieleni jej papierową wersją – częściowo z powodów ekologicznych, częściowo dlatego, że naturalne gałązki szybko usychały i palma przestawała być ozdobą, a wręcz śmiecią. Twórczością palmową zajmują się głównie kobiety, chociaż w 50-letniej historii konkursu znalazło się sześciu (6!) mężczyzn. Z konkursu na konkurs pojawiają się kolejne nowatorskie pomysły, czy to dotyczące zestawień kolorystycznych, czy układu kwiatów na palmach. Inwencja „palmolubnych” mieszkańców Kurpiowszczyzny nie zna granic. Podczas jednej z minionych Niedzieli Palmowych pojawiła się palma „ekologiczna”, nazwana tak z powodu użytych do jej zrobienia materiałów wrogich środowisku naturalnemu. Kiedy indziej, zamiast bibułkowych kwiatów, wśród zielonych gałązek bukszpanu wykonawca umieścił okrągłe serwetki z czerwono-czarnym haftem. Może w kolejnym pięćdziesięcioleciu trwania naszych uroczystości, obok konkursu na palmę tradycyjną, pojawi się alternatywna wersja tego współzawodnictwa uwzględniająca stosowanie różnych mniej popularnych technik rękodzielniczych i użycie nietypowych materiałów.

Z pewnością jednak głównym celem konkursu „Palma Kurpiowska” jest utrzymanie tradycji wykonywania palm według starych zasad. Od bardzo dawna Kurpie w charakterystyczny sposób witali Jezusa wjeżdżającego do Jerozolimy u siebie, w każdym puszczańskim kościele. Zawsze miało to być powitanie piękne i uroczyste, co można zobaczyć w całej okazałości, odwiedzając naszą miejscowość podczas Niedzieli Palmowej.

Serdecznie zapraszamy!

/CD/

Tradycje Niedzieli Palmowej na Kurpiach

W kalendarzu świąt dorocznych miejsce szczególne zajmuje Wielkanoc. W tradycyjnej kulturze wsi okres ten obfitował w różnorodne praktyki zabezpieczające ludzi i zwierzęta domowe od chorób, pola uprawne od klęsk. Rozpoczyna go Niedziela Palmowa zwana Kwietną lub Wierzbą. Tego dnia powszechnie w całej Polsce przynosi się do kościoła palmy. Nabywają one wielkiej mocy poprzez poświęcenie, w związku z czym odgrywają ogromną rolę nie tylko w obrzędowości wielkanocnej, ale także wpisują się w kalendarz innych obrzędów. Niegdyś wierzono, że uderzenie kogoś palmą po wyjściu z kościoła zapewni mu zdrowie i pomyślność. Spożycie baziak wierzby zabezpieczało od chorób gardła. Palmą troskliwie przechowywaną za obrazami z wizerunkami świętych, okadzało się i kropiło wodą święconą krowy po ocieleniu, było w Wielki Piątek oraz przy pierwszym wiosennym wypasie. Palmy stawiane w okna chroniły od uderzenia pioruna. Po niedzieli palmy zbierano w kruchcie czy dzwonnicy, później palono, a popiół z nich służył w Środę Popielcową do posypywania głów.

*Palmy przyniesione na wystawę w Szkole Podstawowej
VIII Konkurs Palma Kurpiowska Łyse 1976 r.
Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży
fot. Bolesław Deptuła*

W dwóch regionach Polski - w Karpatach Zachodnich i w Kurpiowskiej Puszczy Zielonej – palmy osiągają wyjątkową wysokość. Od wielu lat największe i najstrojniejsze wykonuje się w parafiach Łyse i Lipniki. Przeciętna wysokość palmy wynosi 3-4 metry, niektóre sięgają 8 metrów. Tradycja ta przetrwała do chwili obecnej, chociaż Adam Chętnik w roku 1932 pisał:

„Przed laty kilkudziesięciu starano się mieć palmy możliwie wysokie. Kościółki kurpiowskie w wielu miejscowościach aż do ostatnich czasów wyglądają jak gaje wspaniałe: pełno w nich zieleni i zapachów roślinnych. Obecnie palmy wysokie wychodzą coraz więcej z mody. Na ich miejsce ludność tnie gałązki wierzby, dzikich porzeczek czarnych, malin itp. i zatyka je w naczyniach z wodą ...”

Tradycja wykonywania wysokich palm przetrwała na Kurpiach do naszych czasów. Podobnie jak przed laty, tak

i dziś wykonuje się je z gałązek sosnowych bądź leszczynowych oplatanych borówkami lub inną leśną roślinnością. Do palm sosnowych wybiera się młode drzewka, zostawiając na wierzchołku naturalne ich rozwidlenie. Właśnie tę część palmy zdobi się w sposób szczególny: pięknymi kolorowymi kwiatami oraz wstążkami z bibuły. Taki sposób zdobienia jest charakterystyczny dla parafii Łyse i Lipniki. Gospodynie zaczynają robić kwiaty do palm już od początku

Wielkiego Postu i składają je do koszy, aby tydzień przed Niedzielą Palmową „uwić” lub „ukręcić” z nich palmę. Tradycyjne sposoby zdobienia palm, wyszukane rodzaje kwiatów z bibuły, przekazywane są w wielu rodzinach z pokolenia na pokolenie. Dowodem tego są m.in. protokoły konkursu odbywającego się corocznie w Łysych, w których powtarzają się nazwiska, nazwy miejscowości, ale też pojawiają się coraz młodszy uczestnicy, przejmujący tradycje rodzinne.

Jeszcze w okresie międzywojennym najpiękniejsze i najwyższe palmy można było oglądać w Myszyńcu, w Kadzidle, Zalasie, Baranowie, Łysych i Lipnikach. Dziś zwyczaj ten przetrwał jedynie w dwóch ostatnich. Ogromna w tym zasługa księdza Adolfa Pogorzelskiego, proboszcza parafii Łyse, jednego z inicjatorów konkursu na palmę.

Niedziela Palmowa - Łyse 1972-74r., fot. Krzysztof Braun

Niedziela Palmowa na Kurpiach stała się elementem dziedzictwa kulturowego tego regionu, do którego przywiązuje się szczególną wagę. Oprócz najważniejszego wymiaru, jakim bez wątpienia jest uroczystość religijna, dodać należy także aspekt integrujący ludzi zamieszkujących część Kurpiowskiej Puszczy Zielonej, dotyczy to w szczególności parafii Łyse i Lipniki. Władze samorządowe oraz mieszkańcy gminy Łyse wykazują ogromną troskę w podtrzymywaniu lokalnej tradycji, choć dzisiaj sława kurpiowskich palm wielkanocnych wykroczyła daleko poza granice regionu. Dowodem tego są reportaże w czasopiśmie National Geographic. Palmy wykonane przez kurpiowskich artystów gościły także w Parlamencie Europejskim. Niedziela Palmowa z uroczystą procesją stanowi dzisiaj ważny element dziedzictwa kulturowego nie tylko Kurpiów.

Opracowała: Maria Samsel, Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce.

Konkurs „Palma Kurpiowska”

Region Kurpiowskiej Puszczy Zielonej został znakomicie opisany przez Adama Chętnika, według którego ludowa twórczość Kurpiów zawsze związana była z puszczańskim życiem, miejscową przyrodą, własnym regionem. Chętnik uważał, że sztuka ludowa jest „potrzebą życiową tego ludu, który wyładowuje w niej wrodzone zdolności twórcze i tworzy od dawna wszystko to na co mu pozwoli czas wolny, materiał jaki jest pod ręką, narzędzie jakim rozporządza, pomysł jaki mu przyjdzie do głowy”.

W protokole z posiedzenia komisji konkursowej oceniającej palmy podczas pierwszego konkursu, który odbył się 31 marca 1969 roku, znalazł się następujący zapis: „Pragniemy, aby życzenia badacza Kurpiowszczyzny – doc. dr. Adama Chętnika spełniły się – i na Niedzielę Palmową zjeżdżały co roku do Łysych liczne rzesze turystów, by podziwiać piękne, olbrzymie puszczańskie palmy...”. Pierwszy konkurs cieszył się zainteresowaniem turystów. Został również udokumentowany na taśmach filmowych przez telewizję białostocką, Polską Kronikę Filmową, CAF. Przewodniczącą pierwszej komisji konkursowej była Barbara Zagórna-Tężycka z Ministerstwa Kultury i Sztuki. Instytucja ta do dzisiaj wspiera finansowo organizatorów, dzięki Programom Operacyjnym Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pozyskiwane są finanse przeznaczone na nagrody konkursowe.

W 1969 roku podczas pierwszego konkursu przyznano 11 pierwszych nagród, 3 drugie i 10 trzecich. Łącznie oceniono 25 palm. W następnym roku zgłoszono 95 palm, a w 1971 już 191. W latach 1972-1975 odnotowano tendencję zniżkową. W 1987 roku komisja konkursowa oceniła 377 palm, w następnych kilkunastu latach ich ilość wynosiła od 62 do 132. Łącznie przez 49 lat do konkursu zakwalifikowano 6 537 palm, które zostały poddane ocenie przez komisję konkursową. Od 1995 roku regulamin przewiduje kategorię zbiorową, aby zaktywizować dzieci i młodzież szkolną. Od wielu lat poziom konkursu jest bardzo wysoki i wyrównany. Konkursom na najpiękniejszą palmę towarzyszyły niegdyś konkursy na inne dziedziny sztuki kurpiowskiej. Należały do nich: kowalstwo, wycinankarstwo, zdobnictwo stroju (koronka szydełkowa), plastyka obrzędowa (pieczywo obrzędowe, pisanki, kierce,

*Komisja Konkursowa: od lewej mgr B. Kištenis-Studzińska Muzeum Okręgowe Białystok, adiunkt Jadwiga Chętnikowa Muzeum w Łomży i Ryszard Kurpiewski – Kierownik Wydziału Kultury w Łomży
II Konkurs Palma Kurpiowska Łyse 1970 r.
Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży, fot. Bolesław Deptuła*

bukiety). Skromniejsze z roku na rok środki finansowe przeznaczane na nagrody spowodowały ograniczenie konkursu tylko do jednej dziedziny.

Konkurs w Niedzielę Palmową przetrwał czterdzieści dziewięć lat nie tylko dzięki przywiązaniu mieszkańców parafii Łyse i Lipniki do tradycji, ale także dzięki wysiłkom organizatorów – instytucji, jak i osób fizycznych. Według zapisów w protokołach, organizatorem pierwszego konkursu było Muzeum w Łomży i Szkoła Podstawowa w Łysych. Ogromną rolę odegrał w pierwszych latach proboszcz parafii Łyse - ksiądz Adolf Pogorzelski, w parafii Lipniki - ksiądz Aleksander Urynowicz, rodzina Karaszewskich z Kurpiowskiego Towarzystwa Społecznego - Kulturalnego w Łysych, a w następnych latach pozostali jego członkowie. Należy wspomnieć Józefa Petruszewicza, postać niezwykle barwną i zasłużoną dla tej uroczystości oraz Zdzisława Frydrycha – wyjątkowego znawcę kurpiowskich palm. Finansowo i organizacyjnie konkurs wspierała Cepelia. Po reformie administracyjnej w 1975 roku główny ciężar organizacji konkursu spoczął na Muzeum Okręgowym w Ostrołęce. Obecnie instytucja ta nosząca nazwę Muzeum Kultury Kurpiowskiej jest jednym ze współorganizatorów. Uroczystość Niedzieli Palmowej wspierają także twórcy ludowi uczestniczący w kiermaszu sztuki ludowej i rękodzieła.

*Wystawa palm i pisanek w Szkole Podstawowej, II Konkurs Palma Kurpiowska Łyse 1970 r.
Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży, fot. Bolesław Deptuła*

Niedziela Palmowa w Łysych to poważne przedsięwzięcie nie tylko merytoryczne, ale także logistyczne, z uwagi na zwiększającą się corocznie liczbę gości. Wsparcia finansowego na organizację konkursu udziela Samorząd Województwa Mazowieckiego oraz Starostwo Ostrołęckie. W uroczystościach Niedzieli Palmowej uczestniczyli prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej, marszałkowie Sejmu i Senatu, parlamentarzyści. W ostatnich latach główny ciężar organizacyjny spoczywa na gospodarzach, którymi są: Wójt Gminy Łyse Kurpiowskie Towarzystwo Społeczno - Kulturalne, Parafia Rzymskokatolicka w Łysych, Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Łysych. To dzięki gospodarzom, a także dzięki mieszkańcom gminy Łyse w tym roku konkurs może obchodzić doniosły jubileusz pięćdziesięciolecia. Cele postawione przez inicjatorów w 1969 roku zostały zatem osiągnięte i stanowią najlepszy dowód na to, że konkurs należy kontynuować, a jego organizatorów i uczestników wspierać.

Opracowała: Maria Samsel, Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce.

Lista osób nagrodzonych medalem „PRO MASOVIA”

Obchody Niedzieli Palmowej na Kurpiach są ściśle związane z organizowanym od 1969 roku konkursem na najpiękniejszą, wykonaną zgodnie z lokalną tradycją palmą kurpiowską. Przywiązanie mieszkańców Kurpiowszczyzny do tradycji i zwyczajów sprawiło, że tegoroczna edycja konkursu nabrała szczególnej wagi. Ogłaszany przez organizatorów cyklicznie od pięćdziesięciu lat konkurs sprawił, że palma kurpiowska stała się niewątpliwie naszym wyróżnikiem i elementem jednoczącym jeden z najciekawszych regionów etnograficznych w Polsce.

Zaangażowanie naszych Twórczyń Ludowych w podtrzymywanie lokalnych tradycji i zwyczajów docenił Marszałek Województwa Mazowieckiego, przyznając Medal Pamiątkowy "Pro Masovia" Paniom: **Czesławie Żubrowskiej, Zofii Samul, Zofii Drężek, Halinie Bartnickiej, Janinie Ruszczyk, Bożenie Irenie Kaczmarczyk, Halinie Marii Nosek oraz Marioli Katarzynie Kuśmierczyk**. Odznaczenie nadaje się osobom, które całokształtem działalności zawodowej, społecznej, publicznej lub realizacją swoich zadań na rzecz Województwa Mazowieckiego wybitnie przyczyniły się do gospodarczego, kulturalnego lub społecznego rozwoju Mazowsza.

Palmy wykonywane własnoręcznie przez Panią **Czesławę Żubrowską** z Wejda, jak i pod jej nadzorem brały udział we wszystkich czterdziestu dziewięciu przeprowadzonych dotąd konkursach na najpiękniejszą Palmę Kurpiowską. Pani Czesława od wielu lat chętnie służy pomocą podczas wicia tradycyjnych kurpiowskich palm wielkonočných swoim dzieciom i wnukom: Adamowi, Jolancie, Marcinowi i Tomaszowi, a także dzieciom z pobliskich szkół podstawowych. Wykonywane pod jej nadzorem dzieła możemy podziwiać w barwnych procesjach od 1969 roku do dziś.

Czesława Żubrowska
fot. UG Łyse

Zofia Samul podczas procesji
Łyse 2009r.

XL Konkurs Palma Kurpiowska,
fot.: <https://zofiasamul.wordpress.com>

spodyń Wiejskich w Dębach. Dbą o kurpiowski wystrój szkoły w Dębach i Łysych. Na początku

Pani **Zofia Samul** mieszkająca w Dębach wychowała się w tradycyjnej kurpiowskiej rodzinie. Od mamy Anieli Kobus uczyła się robienia kwiatów i palm z bibuły oraz kierców (przestrzennych ozdób sufitów kurpiowskich chat wykonanych z kawałków słomy, nasion fasoli i grochu z dodatkiem bibułkowych kwiatków). Pod jej okiem wykonywała także wycinanki, lepila byśki, tworzyła koronki i haftowała. Twórczyni wykonuje również wieńce dożynkowe, pisanki i ozdoby bożonarodzeniowe (bombki, aniołki, łańcuchy). Do swojej twórczości podchodzi z dużym szacunkiem, każda jej praca jest niezwykle precyzyjna, a dobór kwiatów przemyślany - wszystko zgodnie z kurpiowskim wzorcem. Swoją wiedzę chętnie przekazuje młodemu pokoleniu podczas warsztatów regionalnych w szkołach, m. in.: w Dąbrowach, Myszyncu, Łomży, Ostrołęce, Warszawie i Dębach. Pani Zofia Samul jest osobą bardzo aktywną. Zawsze angażowała się w życie społeczne wsi i gminy: była radną gminy, przewodniczącą Wojewódzkiej Rady Kobiet w Ostrołęce, przewodniczącą Koła Gospodyń Wiejskich w Dębach. Dbą o kurpiowski wystrój szkoły w Dębach i Łysych. Na początku

lat 70-tych ubiegłego wieku założyła 20-osobowy Regionalny Zespół Pieśni i Tańca, który odnosił sukcesy w przeglądach powiatowych i wojewódzkich, był też nagrywany przez TVP. Pani Zofia Samul bierze udział w corocznych warsztatach „Ginące Zawody”. Należy do Zespołu Regionalnego „Myszyniec”, gdzie śpiewa i mówi gadki w gwarze kurpiowskiej. Z zespołem bierze udział w licznych festiwalach i przeglądach, np. w Krakowie, Bukowinie Tatrzańskiej czy Węgrowie. Jako twórczyni prezentuje swój dorobek na kiermaszach i festynach, m. in. podczas Jarmarku Wielkanocnego w Białymstoku czy Niedzieli Palmowej w Łysych, "Miodobranii Kurpiowskiej", "Niedzieli Kadzidlańskiej" w Kadzidle, "Skansenowskich Spotkaniach" w Nowogrodzie oraz na kiermaszach organizowanych przez fundację "Cepelia" i muzeach na terenie całego kraju. Współpracuje z Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce. Zofia Samul należy również do Stowarzyszenia Twórców Ludowych. Jest laureatką licznych nagród, m. in.: Nagroda Starosty Ostrołęckiego, nagrody za śpiew solowy podczas Sabałowych Bajer w Bukowinie Tatrzańskiej. Zdobyła I nagrodę w kategorii „bukiety” w konkursie Sztuka Ludowa i Rzemiosło Kurpiowskiej Puszczy Białej i Zielonej zorganizowanym przez Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce, wielokrotnie zajmowała czołowe miejsca w konkursie na Palmę Kurpiowską w Łysych oraz w Konkursie Rękodzieła Wsi Kurpiowskiej w Myszyńcu. Została uhonorowana przez Ministra Kultury wyróżnieniem „Zasłużony Działacz Kultury”.

*Zofia Drężek z palmą
Łyse 2010r. XLI Konkurs Palma Kurpiowska
KTS-K w Łysych, fot. Adam Bakula*

Pani Zofia Drężek zajęła III miejsce w kategorii „Bukiety” w konkursie „Rękodzieło Wsi Kurpiowskiej” w Myszyńcu w 2007 roku oraz III miejsce w dziedzinie „Kierce” w konkursie „Sztuka Ludowa i Rzemiosło Kurpiowskie Puszczy Białej i Zielonej” organizowanym przez Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce w 2008 roku. Nasza Twórczyni Ludowa jest także członkinią Zespołu Regionalnego „Myszyniec”.

Pani **Zofia Drężek** z Dębów wychowała się w tradycyjnym kurpiowskim domu, skąd wyniosła większość posiadanych umiejętności. Razem z mamą Marianną Półtorak robiła pierwsze palmy i kwiaty z bibuły. W szkole w Dębach nauczyła się haftować. Dziś oprócz tradycyjnych elementów plastyki obrzędowej robi aniołki z bibuły, kompozycje kwiatowe i bibułowe koguty. Wykonuje także tradycyjne wieńce dożynkowe. Bierze udział w kiermaszach i festynach ludowych, uczestniczy w konkursach na najpiękniejszą palmę w Łysych, Miodobranii Kurpiowskiej w Myszyńcu, czy jarmarkach w Białymstoku. Jest częstym gościem w szkołach, gdzie pod jej okiem dzieci uczą się wyplatać palmy i robić kwiaty z bibuły. Twórczyni systematycznie bierze udział w konkursie na Palmę Kurpiowską w Łysych, gdzie od wielu lat zdobywa czołowe miejsca spośród ponad 100 ocenianych w kategorii indywidualnej palm (I miejsce: 2005, II miejsce: 2008, III miejsce: 2004,

*Halina Bartnicka z nagrodzoną palmą
Łyse 2015r.,
XLVI Konkurs Palma Kurpiowska
KTS-K w Łysych, fot. Jan Czyż*

niez elementy stroju kurpiowskiego oraz zdo bi ludowe czółka. Chętnie wykonuje też regionalne ozdoby bożonarodzeniowe. Swo j kunszt w tej dziedzinie prezentowała mieszkańcom Warszawy, których uczyła wykonywać łańcuchy i inne ozdoby na choinkę. Od kilkunastu lat przygotowuje piękne wieńce dożynkowe, które reprezentują parafie z terenu Gminy Łyse, między innymi na Dożynkach Diecezjalnych.

*Janina Ruszczyk
KTS-K w Łysych, fot. Adam Bakula*

Pani **Janina Ruszczyk** z Lipnik tworzy od ponad 30 lat. Wspólnie z córką Barbarą systematycznie brała udział w konkursach „Palma Kurpiowska” w Łysych. Kunszt jej palm był wysoko oceniany przez komisję konkursową, która przyznawała Pani Janinie przez wiele lat czołowe miejsca (I miejsce: 1996, 2000, 2005, II miejsce: 1999, 2004, III miejsce: 2001). Twórczyni wykonuje również kwiaty i kompozycje z bibuły. Wymyśla wzory i dobiera odpowiednie kolory. Tworzy między innymi słoneczniki, mlecz, malwy, maki, róże, lilie, frezje, konwalie, żonkile i akşamitki, które stanowią wierne odwzorowanie żywych kwiatów. W wolnych chwilach chętnie prowadzi warsztaty oraz pokazy rękodzieła dla dzieci i młodzieży. Współpracuje ze Szkołą Podstawową w Lipnikach, o czym świadczą liczne podziękowania. Piękne i barwne palmy wykonywane przez Panią Janinę Ruszczyk, jak i pod jej kierunkiem, brały udział w większości przeprowadzonych dotąd konkursów na najpiękniejszą palmę kurpiowską.

*Bożena Kaczmarczyk
KTS-K w Łysych, fot. Jan Czyż*

Kurpiowska sztuka ludowa towarzyszyła Pani **Bożenie Irenie Kaczmarczyk** z Zalasa od najmłodszych lat. Już jako dziecko podpatrywała pracę twórczą mamy – Krystyny Gotlib - uzdolnionej Twórczyni Ludowej z miejscowości Klenkor, która również wielokrotnie zgłaszała palmy do organizowanego w Łysych konkursu „Palma Kurpiowska”. W domu rodzinnym opanowała trudną sztukę tworzenia przepięknych palm i kwiatów z bibuły, by z zapalem przekazywać ją młodszemu pokoleniu podczas zajęć regionalnych w Szkole Podstawowej w Zalasiu. Twórczyni z sukcesem wzbudza zamiłowanie do lokalnych tradycji i zwyczajów wśród dzieci i młodzieży z Zalasa i okolic. Uczniowie szkoły pod czujnym okiem nauczycielki co roku przygotowują piękne palmy, które zajmują czołowe miejsca w konkursie (I miejsce: 2011, 2012, 2014, II miejsce: 2010, 2013, 2015, 2018, III miejsce: 2008, 2017). Pani Bożena przykładą wiele uwagi, by będące pod jej opieką dzieci i młodzież miały świadomość swojego kurpiowskiego pochodzenia. Elementy pięknej i barwnej kultury kurpiowskiej, także dzięki staraniom Pani Bożeny Kaczmarczyk, można dostrzec w niemal każdym zakątku szkoły. Nasza Twórczyni, pomimo licznych obowiązków zawodowych i prywatnych, systematycznie bierze udział w konkursie „Palma Kurpiowska” w Łysych w kategorii indywidualnej. Od kilkunastu lat zdobywa głównie miejsca w pierwszej trójce. Spośród ponad 100 palm ocenianych w kategorii indywidualnej zdobyła I miejsce w roku 2011, II miejsce w latach 2010, 2012, 2013, 2015 oraz III miejsce: 2009, 2014.

*Halina Nosek
KTS-K w Łysych,
fot. Adam Bakula*

Pani **Halina Maria Nosek** z Lipnik wykonuje przepiękne palmy i kwiaty z bibuły od ponad 30 lat. Do swoich prac wprowadza często nowe wzory. Z bibuły tworzy przepiękne i misternie wykonane słoneczniki, maki, róże i kwiaty leśne. Często prowadzi warsztaty dla dzieci – uczniów Szkoły Podstawowej w Lipnikach, dzieląc się posiadaną wiedzą z młodym pokoleniem Kurpiów. Twórczyni systematycznie bierze udział w kolejnych konkursach „Palma Kurpiowska” w Łysych, w których od kilkunastu lat zdobywa głównie pierwsze miejsca spośród ponad 100 ocenianych w kategorii indywidualnej palm (I miejsce: 2000, 2005, 2009, 2010, 2012, 2013, 2015, 2016, 2017, 2018, II miejsce: 2001, 2003, 2004, 2011, III miejsce: 2002).

Pani **Mariola Katarzyna Nosek** - obecnie mieszkanka Ostrołęki - już jako dziecko podpatrywała pracę twórczą mamy - Haliny Marii Nosek. W domu rodzinnym opanowała trudną sztukę tworzenia przepięknych palm i kwiatów z bibuły. Podobnie jak mama do swoich prac wprowadza często nowe wzory. Pani Mariola Nosek pomimo licznych obowiązków wynikających z założenia rodziny systematycznie bierze udział w konkursie na Palmę Kurpiowską w Łysych, gdzie od kilkunastu lat zdobywa głównie pierwsze miejsca spośród ponad 100 ocenianych w kategorii indywidualnej palm (I miejsce: 2001, 2004, 2007, 2013, 2014, 2015, 2016, 2018, II miejsce: 2000, 2002, 2003, 2011, 2012, III miejsce: 2005, 2006).

Dzięki osobistemu zaangażowaniu Twórczyń Ludowych z terenu Gminy Łyse w proces podtrzymywania i kultywowania tradycji kurpiowskich, również wśród młodego pokolenia, przepiękne palmy kurpiowskie w miejscowości Łyse można podziwiać do dziś. Co roku liczne rzesze turystów z kraju i zagranicy przybywają w Niedzielę Palmową do Łysych, by uczestniczyć w barwnej procesji z palmami oraz obejrzeć te wyjątkowe dzieła na wystawie pokonkursowej w zabytkowym kościele Św. Anny.

/AP/

Lista osób wyróżnionych medalem okolicznościowym Wójta Gminy Łyse „Zasłużona/y dla odrodzenia i utrwalania tradycyjnej Palmy Kurpiowskiej”

1. Czesława Żubrowska - Wejdo
2. Zofia Samul - Dęby
3. Zofia Drężek - Dęby
4. Halina Bartnicka - Lipniki
5. Janina Ruszczyk - Lipniki
6. Bożena Irena Kaczmarczyk - Zalas
7. Halina Maria Nosek - Lipniki
8. Mariola Katarzyna Kuśmierczyk – Lipniki
9. Zofia Popielarczyk - Lipniki
10. Czesława Dymerska - Lipniki
11. Zofia Niedźwiecka - Baba
12. Krystyna Kania - Lipniki
13. Halina Popielarz - Serafin
14. Maria Bałdyga - Serafin
15. Stefania Olender - Serafin
16. Janina Frydrych - Lipniki
17. Teresa Fiergielewska - Lipniki
18. Teresa Dzikczek - Lipniki
19. Marianna Weronika Trzcińska - Piątkowizna
20. Zofia Władysława Kowalczyk - Dęby
21. Małgorzata Grażyna Drężek - Łyse
22. Władysława Szablak - Łyse
23. Władysława Konopka - Lipniki
24. Krystyna Gotlib - Klenkor
25. Bronisława Szymczyk - Bakuła - Lipniki
26. Agnieszka Dąbkowska - Lipniki
27. Emilia Potaś - Żłota Góra
28. Michał Drężek - Wejdo
29. Teresa Kowalczyk - Plewki
30. Czesława Popielarczyk - Lipniki
31. Anna Ceberek - Zalas
32. Agnieszka Świerszcz - Lipniki
33. Edyta Krystkiewicz - Lipniki
34. Edyta Ewa Krzynówek - Lipniki
35. Stefania Kowalikowska - Łyse
36. Maria Dąbkowska - Żłota Góra
37. Jadwiga Szmigiel – Zalas

Niektórzy *lubią* poezję

Leszek Bakuła¹

„SOSNA”

Kiedy trzeba chłopu kołyski,
pień swój dziecku oddajesz, sosno.
Płuca leczysz powiewem czystym,
cieszysz wiecznej młodości wiosną.

Jeśli marzną w chałupie nogi
i grabieją przy pracy ręce,
chłop cię zrąbie i rzuci w ogień,
i zaśpiewa. Zostaniesz w piosence.

Gdy mu trzeba miłości, piękna,
wysmuklona milczysz igliwiem.
Na spoczynek z tobą przyklęka,
śni szczęśliwie i nieszczęśliwie.

Jeśli trumny trzeba żywicznej,
dajesz chłopu ostatnią własność.
Potem stajesz na kształt gromnicy
ponad grobem, wieki nie gasnąc.

A gdy wojna – chłop ciebie zwali
przeciw czołgom wrogów na drogę.
Stanie z bronią, jak Kurpie stali,
tu, gdzie leżysz rodzinnym progiem.

¹ Leszek Bakuła – (1930 – 1997) – urodzony w Ostrołęce, zmarł w Ustce. W licznych utworach nawiązywał do kraju lat dziecińczych, przyznając sośnie szczególne miejsce w jego krajobrazie. Obecność sosny w życiu dawnych Kurpiów zaczynała się zaraz po urodzeniu i trwała po śmierć, była źródłem wzniosłych przeżyć i chroniła przed wrogiem. Jan Kochanowski opiewał uroki lipy, Adam Mickiewicz zachwycał się mocarnymi dębami, bukami i grabami, w brzozie widział uosobienie delikatności i wzruszenia, Leszek Bakuła oddał hołd sośnie.

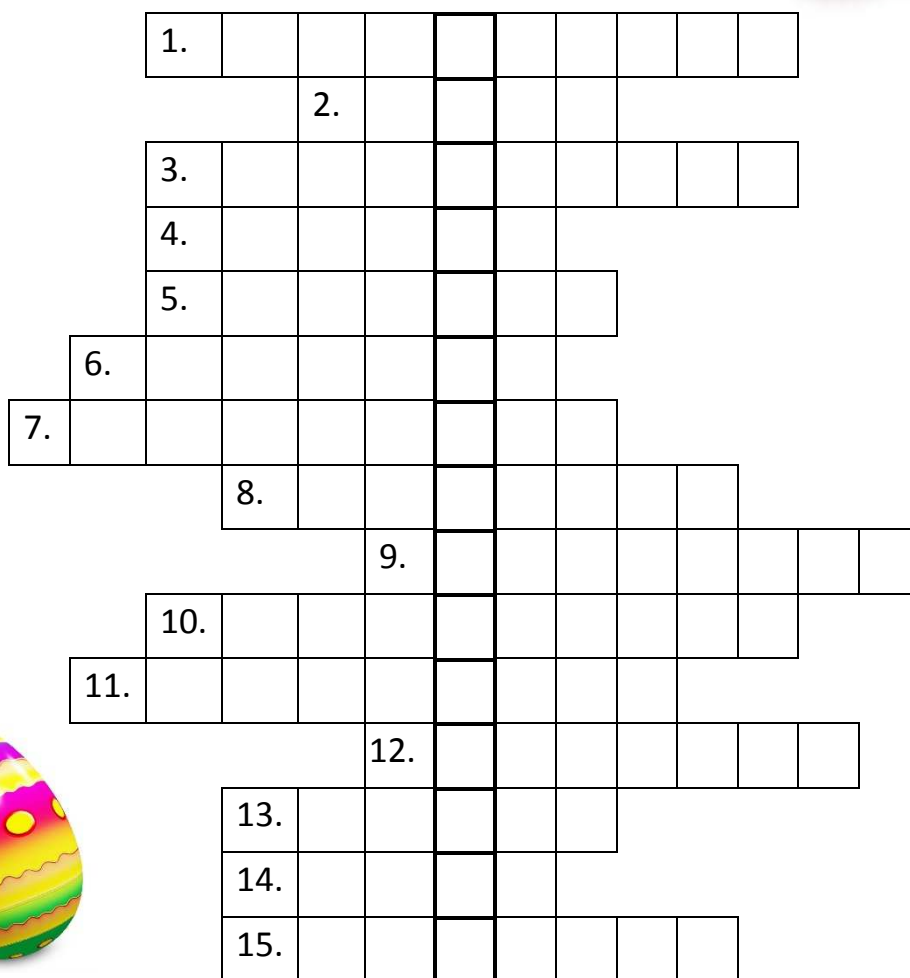

Strefa rozrywki

Rozwiąż krzyżówkę kurpiowską.

Litery z wyróżnionej kolumny utworzą rozwiązanie.

1. najczęstsze wykonawczynie palm w naszym regionie
2. dawna nazwa uła w Puszczy Zielonej
3. święta, które następują po Niedzieli Palmowej
4. gałązkami tych drzew witano Jezusa w Jerozolimie przed świętem Paschy
5. papierowe ozdoby palm
6. ozdoba głowy młodej Kurpianki
7. nakrycie głowy Kurpia
8. biały, wyszywany, z koronkami zakładany przez Kurpianki na spódnice
9. owady, z którymi Kurpie od wieków żyli w wielkiej przyjaźni
10. wykonywała je Czesława Konopkówna, używając nożyc do strzyżenia owiec
11. popularna dawniej fryzura kobieca na Kurpiach
12. kolorowe ozdoby czubka palmy lub uczesania Kurpianek
13. najpopularniejsze drzewo w Puszczy Zielonej
14. noszona przez Kurpiów zamiast marynarki
15. typ muzeum, np. w Nowogrodzie

Rozwiązanie:

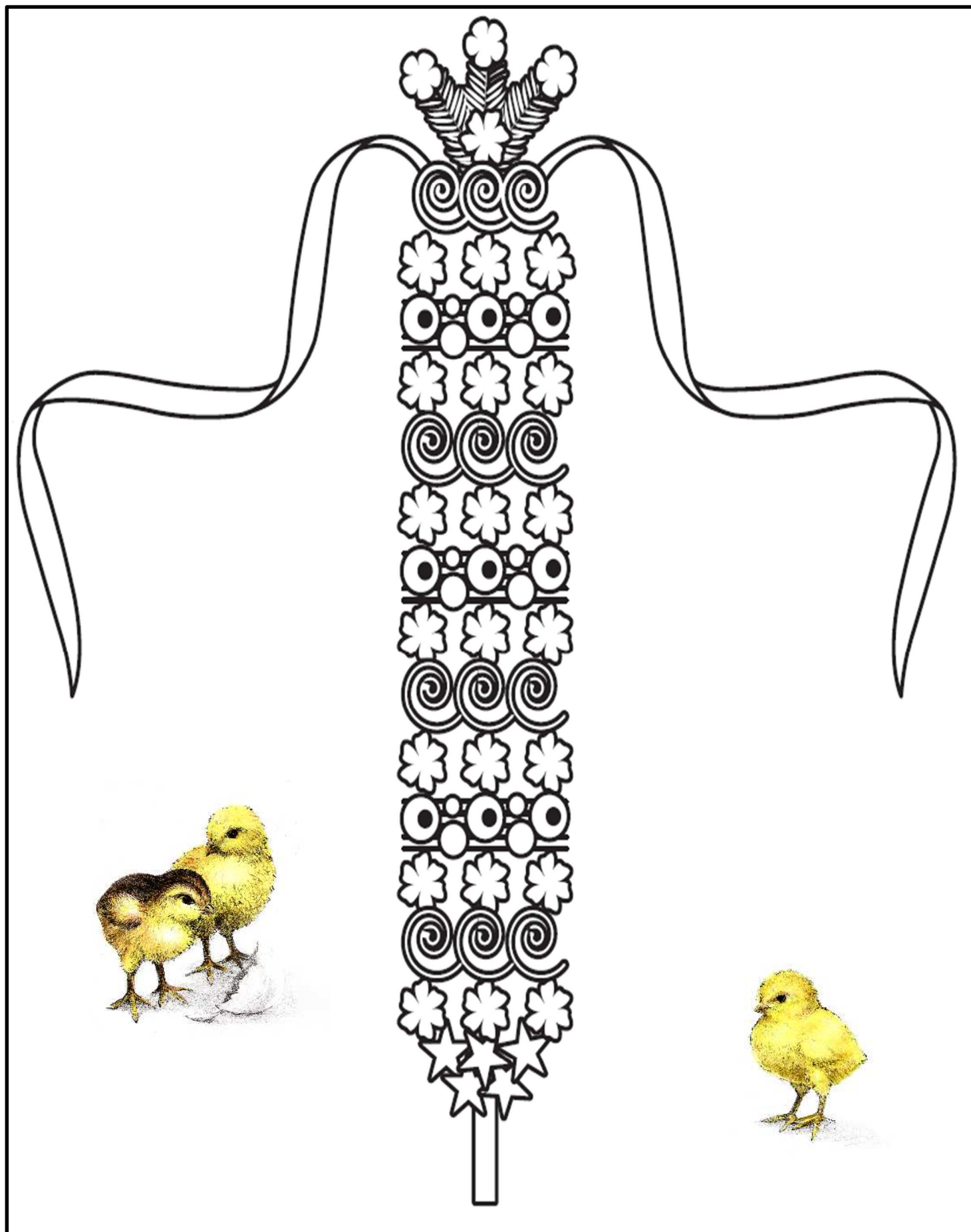
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.

Dziecięcy zakątek

Pokoloruj tę palmę, będzie tylko Twoja!

Najpiękniejsze palmy

*Stanisława Samsel z nagrodzoną palmą wielkanocną
V Konkurs Palma Kurpiowska Łyse 1973 r.
Muzeum Północno-Mazowieckie w Łomży,
fot. Bolesław Deptuła*

*Zofia Kosuda z córką Zofią Kowalczyk
Niedziela Palmowa - Łyse 1972-74r.,
fot. Krzysztof Braun*

Bolesława Bałdyga, Niedziela Palmowa - Łyse 1972-74r., fot. Krzysztof Braun

Niedziela Palmowa - Łyse 1972-74r., fot. Krzysztof Braun

Niedziela Palmowa - Łyse 1972-74r., fot. Krzysztof Braun

Niedziela Palmowa - Łyse 1972-74r., fot. Krzysztof Braun

Niedziela Palmowa - Łyse 1972-74r., fot. Krzysztof Braun

Procesja podczas Niedzieli Palmowej, Łyse 1972-74r., fot. Krzysztof Braun

Eleonora i Stanisław Czyż z dziećmi oraz Stanisław Wachowski - Łyse 1972-74r., fot. Krzysztof Braun

Komisja Konkursowa, XLII Konkurs Palma Kurpiowska, Łyse 2011r., KTS-K w Łysych, fot. Adam Bakula

Komisja Konkursowa, XLVI Konkurs Palma Kurpiowska Łyse 2015r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska

Palma zgłoszona do XLV Konkurs Palma Kurpiowska Łyse 2014r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska

Palma zgłoszona do XLV Konkurs Palma Kurpiowska Łyse 2014r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska

Palmy zgłoszone do XLV Konkurs Palma Kurpiowska Łyse 2014r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska

Palma zgłoszona do XLII Konkurs Palma Kurpiowska
Łyse 2011r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska

Palma zgłoszona do XLI Konkurs Palma Kurpiowska
Łyse 2010r., KTS-K w Łysych, fot. Adam Bakula

Palma zgłoszona do XLII Konkurs Palma Kurpiowska
Łyse 2011r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska

Palmy zgłoszone do XLII Konkurs Palma Kurpiowska
Łyse 2011r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska

Komisja Konkursowa, XLVI Konkurs Palma Kurpiowska
Łyse 2015r., KTS-K w Łysych, fot. Jan Czyż

*Palma zgłoszona do XLIV Konkurs Palma Kurpiowska
Łyse 2013r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska*

*Palma zgłoszona do XLVI Konkurs Palma Kurpiowska
przez Koło Gospodyń Wiejskich w Lipnikach
Łyse 2015r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska*

*Palma zgłoszona do XLVIII Konkurs Palma Kurpiowska
Przez Świątlicę Wiejską w Piątkowiznie
Łyse 2017r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska*

*Palma zgłoszona do XLVI Konkurs Palma Kurpiowska
przez Szkołę Podstawową w Łysych
Łyse 2015r., KTS-K w Łysych, fot. Agnieszka Poławska*

Czy wiesz, że ...

W **Niedzielę Palmową** w wielu regionach Polski mawiano:

„Palma bije, nie zabije, więc wstawajcie , chrześcijanie,
Bo za tydzień Zmartwychwstanie!”

„Rano wstawaj, bydłu dawaj,
Jak nie wstaniesz, to dostaniesz!”

„Palma bije, nie zabije,
Za sześć noc – Wielka Noc,
Za sześć dzień – Wielki Dzień!”

Zdarzało się, że po nabożeństwach Niedzieli Palmowej uderzano się palmami, co nazywano „palmowaniem”. Zjedzenie bazi z gałązki wierzbowej z palmy miało chronić przed chorobami gardła. Poświęconą palmę przechowywano w domu z przekonaniem, że osłania domowników przed czarami i wszelkimi złymi mocami.

Wysoka palma wróżyła długie życie.

Rozwiąż rebus

1. dopełniacz liczby mnogiej rzeczownika „kura”	2. liczba potrzebna do obliczenia obwodu i powierzchni koła	3. jedna z form imienia solenizantki z 26 lipca
Rozwiązanie:		

Zrób palmę w kurpiowskim stylu.

Zgłoś ją do konkursu „Palma Kurpiowska 2020”.

Uwolnij wyobraźnię !!!

*Zdrowych, pogodnych Świąt Wielkanocnych
pełnych wiary, nadziei i miłości.
Radosnego wiosennego nastroju
oraz serdecznych spotkań w gronie rodziny
i wśród przyjaciół*

życzą

*Wójt Gminy Łyse
Przewodniczący Rady Gminy Łyse
Pracownicy Urzędu Gminy
oraz Jednostek Organizacyjnych*

